

ЖЫЦЦЕ ВЕДАРУСА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12. m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача святочных дзён. Адміністр. ад 9 да 3
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграіцы удвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.
Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пятаму ў 1 шп.

№ 5.

Вільня, Серада, 2-га верасня 1925 г.

Год I.

Атака проці ўраду.

У мінулым тыдні Варшава, а з ёй і ўся Польшча, перажыла некалькі дужа цяжкіх дзён. Побач з упадкам курсу польскае валюты, Польшчы пагражала агульная забастоўка работнікаў у сталіцы яе — Варшаве.

Пагроза агульнай забастоўкай узнялася ў сувязі з забастоўкай металістаў, якіх работнікія саюзы ўсіх галін працы паставілі гэтакім спосабам падтрымаць. Пачатак агульнае забастоўкі ў сталіцы быў назначаны на мінулую пятніцу. І толькі ў апошні момэнт пагрозу гэтую ўдалося ўхіліць: як кажа міністар працы, п. Сокаль, сталася гэта, дзякуючы зразуменьню палажэння "абедзьвема старонамі — прамыслоўцамі і правадырамі работнікаў, пэпэсамі, якія — дзеля ратаваньня дзяржавы ад далейшага фінансавага краху — пайшлі на кампраміс.

Не дарма напярэдадні разьвязкі справы „Gaz. Warsz.“ пісала:

У цяжкім гаспадарчым палажэньні Польшчы агульная забастоўка — гэта катастрофа. Спыненьне працы мусіць фатальна адбіцца на эканамічным стане грамадзянства.

„Датаго-ж агульная забастоўка заўсёды прымае палітычны характар. Ход яе пры ўзбурэньні і зьяверы работніцкіх масаў цяжка ўвясці ў наперад умацаванае рэчышча. Вельмі лёгка ён можа вырвацца з рук кіраўнікоў. Яны ня могуць прадбачыць, у якія формы выльецца выкліканы выбух. Ведама-ж, што да гэтае забастоўкі імкнуцца камуністы дзеля сваіх рэвалюцыйных мэтай. На першы пачатак яны хочуць абярнуць яе ў пратэст проці „белага тэрору“, у дэманстрацыю проці казыні тэрорыстаў, радавых высланцаў. А калі-б настроі аказаліся спрыяючымі, пастараюцца даць гэтаму выступленьню масаў, больш грозны кірунак...“

„Gaz. Warsz.“ — орган эндэкаў — апэлявала да патрыятызму і дзяржаўнага пачуцьця партыі польскіх сацыялістаў, клічучы іх спыніць забастоўку і зрачыся дамаганьня павялічэньня платы за работу. І эндэкі не абмыліліся: пагроза рэвалюцыйнага выбуху, а перад усім зваленьня ўраду братоў Грабскіх так пераналохала паноў сацыялістаў, што яны забілі „адбой“.

І атака работніцкіх масаў проці ўраду спынілася.

Але адначасна з гэтым пачалася новая атака проці сучаснага ўраду — і то якраз з боку буйнага капіталу, інтарэсы якога ўрад супольна з пэпэсамі толькі-што адбараніў, дабіўшыся ліквідацыі забастоўкі металістаў і адмовы іх ад дамаганьня вялікае заробнае платы. Паход проці ўраду распачаў дэпутат Корфанты, уласнік аднаго з найвялікшых банкаў у Польшы. Купленая ім нядаўна газэта „Rzeczpospolita“ выступіла проці пана Грабскага з абвінавачаньнем, што гэта яго „самадзяржаўная“ фінансавая гаспадарка давяла да катастрофы польскі злоты. Газэта дамагаецца скліканьня ўраз-жа Сейму і правядзеньня абшырнае дыскусіі аб фінансавай палітыцы ўраду, у выніку якое „вінавайцы“ павінны будучы пакінуць свае высокія становішчы.

У фінансавых колах, праўда, гавораць, што п. Корфанты патрэбаваў ад Польскага Банку крэдыту для яго ўласнага банку ў суме... 700—800 тысячаў даляраў, і гэтым тлумачаць вострую атаку яго проці п. Грабскага. Як-бы там ні было, выступленьне органу буйных прамыслоўцаў не дапаможа п.

Грабскаму ўмацаваць сваё становішча, як галавы ўраду...

Мала таго: атаку проці ўраду братоў Грабскіх пачала і трэцяя паважная сіла ў Польшчы. Гэта — абшарнікі, якія ніяк ня могуць супакоіцца з прычыны парушэньня законам аб парцэляцыі і асадніцтве „святотога права прыватнае ўласнасьці“. Віленскае абшарніцкае „Slowo“ востра заатакавала асабіста пана Уладыслава Грабскага ў пятнічнай перадавіцы, а галоўны ўдар яму будзе зроблены, трэба спадзявацца, на агульна-абшарніцкім зьездзе ў Вавшаве, на які сам-жа пан Грабскі даў абшарнікам льготныя білеты...

Ня думаем, каб урад, проці якога павялі атаку і работніцкія масы (ня глядзячы на падтрыманьне яго пэпэсаўскімі павадырамі!), і буйны капітал, і абшарнікі, мог доўга ўтрымацца на сваім становішчы. Бо-ж запраўды: на каго цяпер ён мог-бы абаперціся?! .. І чуткі аб адстаўцы ўраду п. Грабскага маюць поўнае аб'ектыўнае абаснаваньне, якое пацьвярджае і... „хвароба“ п. прэм'ера.

Польска-літоўскія перагаворы і літоўска-беларуская дружба.

Польская прэса апавяшчае, што ў Копагген выехала польская дэлегацыя дзеля сустрэчы тамака з літоўскай.

Згодна з польскай прапазіцыяй, літвіны згадзіліся вясці з Польшчай перагаворы ў справе дапушчэньня Літвой сплаву па Нёмне да мора дрэва з Польшчы, ці, правільней, з Заходняй Беларусі.

Згода літвіноў, трэба думаць, зьяўляецца вынікам націску Англіі, якая закупіла ад польскага ўраду Белавежскую пушчу і другія лясы ў Заходняй Беларусі і хоча чым-хутчэй сячы іх ды спляўляць па Нёмне. Гэтак даўно абвешчанае вынішчэньне галоўнага натуральнага багацьця Заходняе Беларусі — яе лясоў, якое прыпыняла немагчымасьць сплаву Нёмнам да мора, цяпер распачнецца ў шырокіх разьмерах. І дапаможа ў гэтым англііскім капіталістам — урад братняга нам літоўскага народу.

„Przyjaźń przyjaźnia, a interes interesem“ — кажа польская прыказка. Гэтага пагляду, відаць, дзяржацца цяпер і літвіны, якія так многа гавораць нам аб сваёй дружбе. Дружба гэтая — у разуменьні літоўскіх палітыкаў — выглядала, праўда, даволі дзіўна: у імя яе беларусы павінны былі сваімі рукамі цягаць для Літвы гарачую бульбу з агня, — прасьцей, дапамагаць літвінам у адваяваньні ад Польшчы Вільні — на ўласнасьць для Літвы! Але, відаць, надзея на гэтую разьвязку пачынае ў літоўскага ўраду заміраць, і вось мы бачым першы крок Літвы ў кірунку збліжэньня з Польшчай.

Крок гэты, як для кожнага ясна, робіцца коштам беларускага народу...

Хаця літоўскі прэм'ер Пэтруліс урачыста заяўляе, што дапушчэньне сплаву дрэва з Польшчы па Нёмне праз тэрыторыю Літвы ня будзе мець ніякіх вынікаў палітычнага характару; хаця ён не дапускае і думкі аб утварэньні польскіх консульстваў у Літве і літоўскіх — у Польшчы, ды гаворыць толькі аб абароне грамадзян Польшчы ў Літве консулам нейкае трэцяе дзяржавы, як бывае ў выпадку стану ваны; — аднак, запраўды трудна думаць, каб за гэтым першым крокам у кірунку польска-літоўскага збліжэньня не пайшлі другія. Так, рыжскія газэты ўжо выразна гавораць аб узнаўленьні руху на лініі коліш-

Польскі злоты.

Польскі Банк з здаваленьнем сьцьвярджае значную паправу польскага златага на заграічных біржах (з 6.40 злотых за даляр на 5.70!). З прычыны таго, што на ўнутраным польскім рынку (на так-званых „чорных біржах“) у некаторых местах курс златага яшчэ трымаецца на роўні значна ніжэйшай — а афіцыйны курс прымутова „трымаецца“ на лічбе.. 5.18! — Польскі ўрад, у паразуменьні з Польскім Банкам, паставіў спыніць (нарэшце!) „нотаваньне“ гэткага зусім нерэальнага курсу на ўнутраных біржах, якое толькі больш кампрамітавала польскую валюту ў Краі. 28 жніўня ў Вільні — першы раз за ўвесь час ад пачатку яго ўпадку — курс златага афіцыйна абвешчаны — 5.70-73 за даляр.

У размове з журналістамі прэм. Грабскі заявіў, што ўрад зробіць усё, каб вярнуць злоты да пачатнага нармальнага курсу — 5.18 за даляр. Прэм'ер пацьвярдзіў, што ўрад здалее пазычыць у Амэрыцы, а мо' і ў Швайцарыі, значныя сумы, якія спэцыяльна пойдучы на падтрыманьне курсу польскай валюты. Быццам 10 мільянаў даляраў пазыкі ўжо атрымана з Амэрыкі... пад залог польскага золата на поўную суму пазыкі, і золата гэнае ўжо высылаецца ў Лёндан, дзе будзе паложана ў дэпазыт у Англііскім Банку. Што датычыць рэшты папярэдняй амэрыканскай пазыкі ў 15 мільянаў, дык сам прэм. Грабскі сьцьвярдзіў яе „неактуальнасьць“. Новая „пазыка“ ў ліку 10 мільянаў даляраў, праўда, зроблена на вельмі малы процант (4¹/₂%), але затое і на вельмі кароткі час — на 6 месяцаў; а галоўнае — тое, што гэтыя даляры дадзены пад поўны залог золатам — з тых-жа запасаў Польскага Банку, якімі забяспечаны польскі злоты...

Гэта-ж наагул робіцца толькі тады, калі жадаючая пазыкі дзяржава па сутнасьці ня мае крэдыту (даверыя) заграіцай, ці — у часе вайны, калі наагул рызыка — надта вялікая... Ясна з гэтага, што заграіца, якая дае пазыку, лічыць для сваіх капіталаў рызыка ў Польшчы роўнай рызыцы ў часе вайны...

няе Лібава-роменскае чыгункі — на адрэзку Вільня — Лібава — ізноў-жа праз тэрыторыю Літоўскае рэспублікі, якая ўклінілася між Вільняй і латвійскім узьбярэжжам Балтыцкага мора.

А далей... Далей патроху наладзіцца болей-меней нармальнае гандлёвае, а за імі і палітычнае зносіны, у выніку якіх Літва забудзецца аб сваім лятучэньні адносна да Вільні...

Так, відаць, мяркуе літоўскі ўрад. Але літоўскае грамадзянства дагэтуль ня можа пагадзіцца з падобнай разьвязкай віленскага пытаньня, хаця яно знаходзіцца ў безнадзейным для Літвы палажэньні. І цяпер зразумелым зьяўляецца ўзнаўленьне літоўскага флірту з беларусамі ў Коўні: з аднаго боку, літоўскае грамадзянства, як тонучы за кусок дошкі, пэўна шчыра хапаецца за беларусаў, на іх адных ускладаючы надзею на заўладаньне Вільняй; з другога боку — літоўскі ўрад нічога ня мае проці дэманстраваньня літоўска-беларускае дружбы на грунце віленскага пытаньня, таксама як і проці зборак грошы на „фонд вызваленьня Вільні“, бо — гэта ўсё можна выкарыстаць у часе торгу з Польшчай аб эканамічных і палітычных „кампаенсацыях“ за Вільню!...

Мы заўсёды былі і будзем староньнікамі беларуска-літоўскае дружбы, — дружбы двух сялянскіх народаў, інтарэсы якіх зьвязаны велькі крэпка — і з увагі на геаграфічнае палажэньне, і на палітычныя імкненьні. Але, калі вышэйшыя разважаньні нашыя — абаснаваньня (бо-ж усё гавора, што гэта так!), дык да распачатае ў Коўні акцыі беларуска-літоўскага збліжэньня прыдзецца аднясьціся вельмі асьцярожна. Лішне ўжо падазронам зьяўляецца тое, што акцыя гэная пачалася адна-

часна з першымі крокамі да збліжэння Літвы з Польшчай...

Для нас гэтае збліжэнне — з увагі на палітыку Польшчы ў Заходняй Беларусі — нічога добрага ня суліць. Так-бо яно ўсцяж вядзецца, што нашы дзяржаўныя суседзі „годзяцца“ паміж сабой нашым коштам.

Запраўды: коштам Беларусі пагадзілася Масква з Літвой, прызнаўшы за апошняй Віленшчыну і Горадзеншчыну; коштам Беларусі пагадзілася тая-ж Масква і з Польшчай, зрокшыся на яе карысьць усяе Заходняе Беларусі. Дык і цяпер зразумелай зьяляецца наша трывога.

Вось, чаму тое, што пры іншых варунках павінна было-б нас цешыць, сяння не выклікае ў нас нічога, апроча недаверыя і трывогі. Бо разам з паэтам маем права сказаць: *Timeo Danaos et dona ferentes!*

Ад Рэданцыі. Змяшчаючы гэтыя цікавыя разважаныя нашага супрацоўніка, ад сябе дадамо, што справа літоўска-польскіх адносінаў — гэта запраўды ў значнай меры „агнявая спроба“ для літоўска-беларускае дружбы.

Палітыка і эканоміка,

(Да праблемы балтыцкіх рэспублік).

Адзін з выдатнейшых палітычных дзеячоў Эўропы, латвійскі міністар загранічных спраў Мэеровіца, які так трагічна згінуў колькі дзён назад, — сказаў карэспандэнту аднае французскае газэты дасціпную фразу:

„Адно з двух: або Расея далучыць да сябе Латвію, або... Латвія далучыць да сябе Расею“...

Прыпамінаючы цяпер гэтыя словы чалавека, які ўмеў палітычна мысьліць і не заплішчываць вачэй на праўду, хоць-бы і няпрыемную, — гожа супыніцца крыху на глыбокім значэньні фразы мін. Мэеровіца. Асабліва — у сувязі з польскай замежнай палітыкай на Усходзе і ў Прыбалтыцы і з звязанымі з гэтай палітыкай спадзяваньнямі кіраўнікоў яе.

Усім-жа ведама, што так-званыя балтыцкія дзяржавы — Эстонія, Латвія, ды ў некаторай меры Літва — займаюць узьбярэжжа Балтыцкага мора толькі дужа вузкай палоскай. Гэтае іх палажэньне над морам дае ім вялікія выгоды: ім адчынена дарога на ўвесь шырокі сьвет — і то вельмі танная марская дарога, па якой яны ўсе свае вытворы могуць вывазіць на продаж заганіцу. Аднак, малы абшар гэтых краін, якія ўсе разам маюць каля 4 мільёнаў душ насяленьня, пазбаўляе іх магчымасьці выкарыстаць сваё асаблівае палажэньне, бо вытворчасць іх — зусім невялікая... Няма чаго вывазіць! Дык усе іх марскія порты — Рэвель (Талін), Рыга, Лібава, Клайпэда — у адзін голас жалюцца на блізу поўнае спыненьне ў іх руху, ды патроху заміраюць.

Вось-жа не заўсёды ў іх гэтак бывала. Да сусьветнае вайны ўсе гэтыя порты служылі дзеля вывазу ўсялякага добра, якое вытвараў народ усяе 160-мільённае расейскае дзяржавы, праз Клайпэду-ж ішлі і грузы з Прусаў. Дзеля вывазу гэ-

тага вялізарнага багацьця і разбудоваліся гэтыя порты, а ад аграмаднага руху ў іх і на вёшых да іх чыгунках мелі праду і заробкі эстонскія, латышскія і літоўскія работнікі.

Каму ня ведама, прыкладам, што ад нас, з Беларусі, усе тавары на вываз ішлі ў Рыгу і Лібава? А вось цяпер дык ад нас туды блізу нічога ня йдзе, апроча сплаву лесу па Дзьвіне на Рыгу. З усяго сказанага ясна, што тыя дзяржаўныя межы новапа*стаўшых балтыцкіх гаспадарств, якія загарадзілі — сваімі таможнямі і мытамі на перавозжаньня праз іх тавары — рух гэтых тавараў з усходу да мора, — тыя дзяржаўныя межы аназаліся з эканамічнага боку забойчымі для гэтых гаспадарств. І яны — каб мець карысьць з свайго надморскага палажэньня — прымушаны шукаць нейкага выхаду, каб рух тавараў з Усходу скіраваўся нанова да іх портаў.

З другога боку і іх усходні сусед — Саюз Сацыялістычных Радавых Рэспублік — папросту задыхаецца, утраціўшы доступ да Балтыцкага ўзьбярэжжа (апроча Пецярбурскага порту). Асабліва задыхаюцца заходнія землі Саюзу — перад усім Радавая Беларусі. І вось зусім натуральна, што ССРР прагавіта паглядае на свае маленькія балтыцкія суседкі, якія заляглі на ўзьбярэжжы мора, зачыніўшы для ўсходняга волата доступ да яго...

Як бачым, палітычныя інтарэсы балтыцкіх рэспублік, якія хочучь захаваць сваю незалежнасьць, апынуліся ў рэзнай супярэчнасьці з іх эканамічнымі інтарэсамі. Мала гэтага: іх нязвычайна выгоднае з эканамічнага пагляду палажэньне над морам зьяўляецца пры сучасных палітычных адносінах пагрозай іх палітычнаму існаваньню.

Ліквідацыя перамогі.

Заходняя Эўропа на нашых вачох жыве пад знакам ліквідацыі пабеды саюзнікаў над Нямеччынай.

Галоўныя ворагі Нямеччыны, якія сьведома правакавалі з яе боку ваенную ініцыятыву, ды і скарысталі больш за ўсё, калі ня выключна, з перамогі над Нямеччынай і яе васаламі, — вельмі нядоўга трыумфавалі, а цяпер запраўды ня ведаюць, куды ад гэтай „перамогі“ падзецца...

Амерыка, якая сваёй „нафтай“ (наагул сваёй магутнай прамысловасьцяй) „збавіла“ Эўропу ад нямецкай небясьпекі, першая рашучым націскам пачала збаўляць Эўропу і ад небясьпекі англа-французскай.

Англія адразу спрытна зразумела ўсю небясьпеку перамогі, але без Амерыкі, якая доўга адсоўвалася ад эўрапейскіх спраў, яна не магла нічога зрабіць з Францыяй, якой „ап’яненьне ўладай“ над усей Эўропай зусім замуціла розум.

Але, як толькі шалёнае ўпорства Пуанкарэ было зламана супольным націскам англа-саксаў, дык ужо вельмі хутка пайшло вызваленьне Нямеччыны з вэрсальскага палону і — ліквідацыя перамогі саюзнікаў.

Плян Доўса, які пачаў рашуча ліквідацыю ўсёй палітыкі Пуанкарэ і даў Нямеччыне вялізарную пазыку дзеля яе эканамічнай абудовы, — на нашых вачох дае ей найбольш важныя для яе пасярэднія рэзультаты. У выніку точнага і сумленнага выпушчэння абавязкаў, якія Нямеччына ўжо „зусім сьведама і свабодна“ (праўда — ня зусім...) прыняла на сябе, Францыя, ачышчае цяпер ад сваёй акупацыі ўвесь бераг Рэйну. Эвакуацыя знамянітага Рурскага абшару йдзе шпаркім тэмпам. Эвакуаваны ўсе галоўныя месцы гэтага „мілітарнага сэрца“ Нямеччыны. Даволі сказаць, што ў гэтым абшары знаходзяцца знамянітыя Крупаўскія заводы, каб зразумець важнасьць для Нямеччыны гэтага запраўднага вызваленьня. Цяпер ідзе ўжо ачы-

Словы мін. Мэеровіца, якія мы паўтарылі на пачатку нашае стадыі, паказваюць, што кіраўнікі латвійскае палітыкі дужа добра разумеюць утварыўшаеся палажэньне. Які-ж выхад з гэтага палажэньня?

Польшча прапануе балтыцкім дзяржавам зрабіць з ёю палітычны саюз — дзеля супольнае аружнае абароны ў выпадку, калі-б ССРР хацеў сілай аружжа адчыніць для сябе дарогу да мора. Але... але саюз з Польшчай зусім ня можа даць балтыцкім дзяржавам тых эканамічных карысьцяў, якія давала ім у свой час прыналежнасьць да старога Расеі і можа даць уваход да складу ССРР. Адна толькі Літва магла-бы мець эканамічную карысьць ад саюзу з Польшчай, дык то фактычна карысьць не ад уласцівай Польшчы, а ад Заходняе Беларусі, скуль пайшлі бы па Нёмне на Клайпэду плыты і баркі з усялякім добром. Дык, ня глядзячы на вялікае імкненьне балтыцкіх рэспублік да захаваньня сваёй палітычнай незалежнасьці, яны не адважаюцца пайсьці лішне далёка ў кірунку палітычнага аб’яднаньня, скіраванага выразна проці ССРР.

Крылатая фраза Мэеровіца і паказуе, што латышы прадбачаць далейшы ход выпадкаў у Усходняй Эўропе ў кірунку аб’яднаньня балтыцкіх дзяржаў не з заходнімі суседзямі, а з усходнімі суседам. І — калі Расея не далучыць іх да сябе аружнаю сілаю, дык эканамічныя інтарэсы іх прымусяць іх пашунаць дарогі да аб’яднаньня з Расеяй — самахоць...

Н. Фалькевіч.

шчэньне апошняга вялікага места гэтага абшару — Дюссельдорфу, пасля чаго ўвесь бераг Рэйну будзе ізноў у нямецкіх руках.

Французская прэса лобра разумее, што значыць гэтая эвакуацыя для Францыі. Нацыяналістычныя газэты папросту клічуць вярнуць да ўлады... Пуанкарэ!..

Вось, што піша б. міністар акупаваных абшараў Ле-Троке:

„Рурскі басэйн — гэта ня толькі вугальны склад для ўсёй Нямеччыны. Гэта для яе — стратэгічны чыгункавы шлях, якія спецыяльна збудаваны дзеля напад на Францыю і Бэльгію. Нямечкі напад магчымы толькі тады, калі Нямеччына мае гэтыя ваенныя шляхі. А калі будзе ізноў аддана Нямеччыне ўся яе Прырэйнская краіна, тады... запраўды кожны, навет найлепшы „пакт бясьпечнасьці“, гарантаваны хоць бы дзесяткам Англіяў, акажацца ізноў „кавалкам паперы“.

Французская прэса зусім трафіна піша, што Нямеччына ждзё — не дажджэцца, каб найхутчэй вызваліць гэтыя найважнейшыя для яе абшары з паз акупацыі, — пасля чаго яна пачне размаўляць з саюзнікамі (чытай: з Францыяй і з яе васаламі) зусім інным тонам.

Трэба добра зразумець гэтае вызваленьне з абцугоў Францыі заходняй нямецкай „железнай рукай“ — у момэнт усё павялічваецца крызісу ў абодвух наймацнейшых пераможцаў Нямеччыны. Паглядзім, што ж, якія беспасярэднія выгады дае Нямеччыне акупацыя.

Уся французская акупацыйная армія ў Рурскім абшары і ў Прырэйнскай зямлі налічывала каля 120.000 жаўнераў, пры 4.200 афіцэрах, ня лічучы 30.000 каней. Бэльгіяцы трымалі на сваім адрэзку яшчэ 20.000 людзей.

Гэтую армію Нямеччына, паводле Вэрсальскага, а таксама і „Доўскага“ трактатаў, павінна была ўтрымліваць на свой кошт, дык яшчэ — па стаўкам ваеннага часу. Апрача таго, Францыя мела з Рурскага

„Лайдак“.

Ужо падыходзіў канец дзесятае гадзіны раніцы, калі Палута ў другі раз вярнулася з травы. Ёй і на гэты раз пашанцавала: стражнік ня убачыў, і яна нажала два вялікіх дапаўна мяшкі добрае паплаўнае травы. Янкель рамізьнік, стрэўшы Палуту з травой, нічога ня кажучы, адкупіў у яе абодва мяшкі за восем злоты і яшчэ навет падзякаваў.

Гэта Палуту дужа ўзрадавала, бо яшчэ дагэтуль яна ні разу так удачліва не зарабляла.

Вясёлай ды здаволенай вайшла яна ў хату.

— Ну, цяпер крыху супачыну. Ужо сьвёння болей нікуды не пайду. Дзякуй богу, утаргавала і хопіць для мяне на нейкі час. Вось толькі трэ’ было-б зьбегаць на рынак ды купіць хаця кавалачак сівіцы Хведарку, — у голас сказала яна сама сабе.

І, успомніўшы аб Хведарку, Палута кінула паглядаць у запечак. Кінула паглядаць, і раптам сумелася, паціснуўшы плячыма: замест Хведаркі, яна ўгледзела старэйшага свайго сына, Янку, які, скурчыўшыся абаранкам, ляжаў прытоеным у самым кучокці запечку. „Што то мае быць?“ прабегла ў Палудзінай галаве: — „толькі тыдзень мінуў, а ён ужо й дамоў наведваўся“.

— Янка, Я а-начка-а! — у голас пазвала Палута і хутка падбегла да полу: — Ціж гэта, Яначка, ты-ы? Чаго ты вярнуўся дадому, мой сыноч? Мож, зьбег ад пана Замыжнага?

Але хлопчых нічога не адказаў на мацерыныя запытаньні: ён моўчкі, потайна ляжаў, баючыся паварушыцца і відно было, як спўджава паморгвалі яго прыплюшчаныя вочкі.

— Ці ты чуеш, ці не? — гучней і зьлей гук-

нула Палута на сына і штырханула яго рукою ў бачок.

Янка раптам узварухнуўся, выпрастаўся й мігам падняўся.

— Мамачка, толькі не чапайцеся. Я вам ознаюся — я зьбег ад пана Замыжнага. Вельмі ўжо там з мяне здэкаваліся: не кармілі зусім, білі, папхалі, спаць не давалі. Я ня мог сьцярапець і... зьбег. Ня беце, матачка-а... Не магу я служыць у Замыжнага, нішто не магу і... ня буду.

— Брэшаш, распусьнік!

— Не, мамачка, дальбог не, — стукнуўшы кулачком у грудзі, пакляўся Янка.

Палута змаўчала і некалькі часу нічога не казала, але скоро да яе надышло сумненьне, і яна вымавіла да сына:

— А калі ты хлусіш, што тады будзе? Вось я толькі папытаю ў аканома Сідара, чакай!..

— Не, ні каліва ня хлусу, ні беднага... Папытайце сабе ў дзядзькі Сідара... — умоўна, глядзячы Палуде ў вочы, апраўдваўся Янка.

Але не пасьпеў ён дагаварыць свайго апраўданьня, як пачуўся стук у вакно, а за ім і голас знадворку.

— Палута! Палута-а, га?

Палута кінула Янку, барджэй падбегла да вакна і ўгледзела ў ім Сідара аканома Замыжнага.

— Ага-а! Сіда-ар! Чаго-ж гэта вы? — запытала яна Сідара, працяваючы вакно.

Сідар усміхнуўся і адказаў:

— Чаго! Да ты, пэўна, і сама дагадалася... Гэта-ж...

— А што? — не дагадваючыся ў чым рэч, перабіла Сідара Палута...

— Да, простая рэч, за хлопцам прыехаў. Узяў учора ночку і зьбег. Кінуў-рынуў у полі стада, а сам, займадароў, драла. І ліха ведае, колькі ўчыніў шкоды: у сенажаць, ведаеш, рыну-

ла ўсё стада і нашчэнт здратаваді з дзесяціну поплаву. Эх, такі ўжо, галубка, распусны ён у цябе, такі мудрагельны хлапец, што ня дай ты рады. Пэўна, заснуў у пасецы, выпусьціў з вачу стада і з прыпалаху ўцёк да хаты... Напэўна ж, я думаю, ён у цябе ў дому?

Сідаравы словы ня былі наўдою для Палуты: яна зразу, толькі-што ўгледзела ў хаце Янку, думала гэта. Да кляцьбы і запаўненьня свайго сына, чым ён апраўдваў свой зьбег са службы — Палута аднеслася з поўнаю няўвагаю. Навет і думкі не дапускала, што яе сыноч клянецца ёй і яе запаўняе зусім шчыра. Чамусьці яна верыла словам аканома Сідара. Толькі ён скончыў запытаньні, як Палута адварнула да запечку, дзе насушлена стаў Янка, і злосьна прыкрыкнула на яго:

— Ці ты чуеш, адшчапенец, што дзядзька кажа? Каб цябе паралош задушў. Ну-ж, я цябе пакажу, зараза.

— Ша ша! — перапыніў Палуту Сідар: — крычаць — то ўжо ты ня крычы на яго... Па добраму лепш скажы, утавары яго болей так не рабіць...

— Го! не! Я-а яму пака-ажу-у! Эх, эх! І што мне рабіць з гэтым разбойнікам... сьветам круціць, на яго ліха...

Яна злосьна скрывіла міну, сапчавіла кулакі і намерылася кінуцца на хлопчыка, зрабіўшы ад вакна некалькі крокаў.

— Янка-а! Га, Янка-а! Хутка адзявайся і мігам з дзядзькам Сідарам назад да пана Замыжнага. Барджэй! — прыказала яна хлопчыку.

— Мамачка, роднёнька, што хочаце са мною рабеце, куды хочаце пасылайце — толькі пазбаўце ад пана Замыжнага. Ён замучыць мяне... Там я з голаду памру. Не адпраўляйце мяне з дзядзькам Сідарам... Я з ім не паеду; ён вам няпраўду пра мяне наказаў... — з плачам у голасе, з мінаю

вугальля і наагул з акупацыйнага вызыску краю, вельмі значныя даходы. І вось, у выніку ачышчэння акупаваных абшараў, Нямеччына мае вялікія ашчэнасьці ў сваім бюджэце, дый яшчэ значна павялічвае свае даходы, а Францыя наадварот—атрымлівае новы страшэнны цяжар для свайго скарбу — 120-тысячную армію, ня кажучы аб утрате даходаў... Пры катастрофічным стане французскіх фінансаў і двух войнах, якія Францыя вядзе ў Марокко і Сірыі, гэта новы, страшэнны для яе ўдар.

Нямеччына робіць усё, каб да часу не дражніць Францыю... Каб яе супакоіць, высунуты і знамяніты „пакт“, які гарантуе Англія...

Цяпер астаецца толькі паглядзець рэальную вартасць гэтай англійскай гарантыі нятыкальнасці Нямеччынай французскае граніцы—гарантыі „ўсімі сухапутнымі і марскімі сіламі Брытанскай імперыі“. Трэба паглядзець, ці запраўды такія ўжо непахільныя, непераможныя і трывалыя гэтыя сілы.

У часе вайны нямецкія публіцысты пісалі: вельмі магчыма, што першая „пунійская вайна“ Нямеччыне ня ўдасца. Але затое другая—дык напэўна скончыцца перамогай сучаснага „Рыму“ над „Карфагенам“ нашых дзён...

І вось на нашых вачох гэты сучасны „Карфаген“, гэты непераможны „Горды Альбіон“ — валіцца... У выніку гэтай самай „Вялікай вайны“, ад якой ён меў, здавалася-б, такія вялікія выгады, як галоўны пераможца. Мы ўжо пісалі аб тым, што, адабраўшы ў Нямеччыны ўсе яе калёніі, Англія найбольш пашкодзіла гэтым сваю каляніяльнаму панаванню, маючы нямецкі імперыялізм не таварышом-канкурэнтам, але скрытым ворагам, ссябраваным з анты-імперыялістычным СССР... Зразумеўшы гэта, Англія, мо' ўжо і запозна, хоча вярнуць Нямеччыне яе калёніі... Але зусім справядліва пішуць газеты, што англійскі крызіс—глыбейшы, чым гэта здаецца на першы пагляд.

Мы ўжо няраз пісалі аб тым, што Англія, тая Англія, у якой 55 мільёнаў англійцаў здалелі праз доўгія гады панаванне над 450 мільёнамі людзей—чацьвертай часткай усяго насяленьня зямлі, ня кажучы аб тых краях, якія яна толькі эксплётавала,—гэтая Англія на нашых вачох разваліваецца. Перад усімі Англія памірае эканамічна, вельмі падобна да таго, як эканамічна незляжыма хварэе сталіца былой Аўстрыі—Вена. Перад вайной Англія была збудавана, як выключна прамысловы арганізм, які атрымліваў з сваіх калёніяў і паўкалініяў сыр'е, а вывазіў да іх гатовыя фабрыкаты. На гэтым будавалася ўсё багацьце, а на багацьці ўся магутнасць Англіі.

Цяпер усе гэтыя рынкі—у калёніях, якія зрабіліся ня толькі палітычна, але і эканамічна незалежнымі „дамініямі“, — страчаны і, трэба сцвярдзіць, — назаўсёды.—2 мільёны безработных ад самага пачатку перамогі, гэта—прысуд сьмерці для прамысловага арганізму Англіі... Усе былыя англійскія рынкі Англіі заняты—або ўласны прамысловасць дамініяў, або... Нямеччынай! Калі навет англійскі ўрад, ня кажучы ўжо аб прыватных прадпрыемствах, заказвае навет караблі нямецкім фірмам, пад той час, як дагэтуль англійская будаўляная прамысловасць ня ведала канкурэнтаў,—дык гэта—богш як прысуд сьмерці для краю, які ўсю сваю сілу мае на моры — у караблэх... Гэта—ужо агонія. Супольны ўдар Нямеччыны і СССР па англійскаму рынку і панаванню ў Кітаі—гэта выкананьне прысуду сьмерці. Страта панавання ў Індыі, дзе ўжо пануе нямецкая таргоўля, дзе будзіцца імкненьне да волі і чакае толькі на вынікі „спробы“ ў Кітаі,—гэта будзе ўжо канцом Англіі...

Як выкруціцца Англія з гэтай пагрозы, дый—ці выкруціцца,—ня будзем гадаць. Ясна адно, што без паразуменьня з Нямеччынай, а можа і з СССР, Англія, як вялікая дзяржава, існаваць ня будзе...

І пытаньне толькі ў тым, ці пойдучы Нямеччына і СССР на гэтае паразумьне?

У кожным выпадку ліквідацыя перамогі, а можа, як бачым, навет і.. пераможцаў! — абываецца на нашых вачох—у страшэнна хуткім, мо' — катастрофічным тэпе.

Важнейшыя здарэнні. У Польшчы.

Канец забастоўкі мэталістаў у Варшаве.

26 жніўня ў міністэрстве працы падпісана ўмова паміж прадстаўнікамі саюзу прамыслоўцаў і саюзу работнікаў мэталістаў, якая ліквідуе канфлікт. У выніку ўмовы забастоўка мэталістаў спынена.

Пагроза агульнай забастоўкай усяго варшаўскага пралетарыяту дзеля падтрыманьня дамаганьняў мэталістаў—на гэты раз ня здзейснілася. Пад націскам ураду, зразумеўшага ўсю небяспеку гэтага для сябе, прамыслоўцы пайшлі на пэўныя, праўда, вельмі нязначныя ўступкі. З свайго боку работнікі, пад такім жа націскам кіраваўшых забастоўкай пэпэсаў,—адмовіліся ад значна большых дамаганьняў, на якіх стаяла значная частка работнікаў, і якія падтрымлівалі ня толькі камуністы, але навет такія нацыяналістычныя работніцкія арганізацыі, як „работнікі-нацыяналісты“ і хрысьціянскія дэмакраты.

Даволі сказаць, што пэпэсаўцы змусілі работнікаў згадзіцца на агульнае павышэньне платы толькі на 10 проц., тады, калі проці-пэпэсаўскі „блэк“ усіх трох іншых работніцкіх саюзаў згодна дамагаўся павышкі на 160 процантаў.

Апрача гэтай матар'яльнай „перамогі“, работнікі дабіліся раду „юрыдычных карысьцяў“, як, напрыклад... заключэньня гэтай самай умовы, як агульнай—з усімі работнікамі-мэталістамі, як адзінай арганізацыяй, проці чаго ўвесь час упіраліся прамыслоўцы, стаяўшыя на становішчы асобных умоваў з кожным работнікам асабіста. Важнасьць гэтых „праўных здабыткаў“ гучна рэкламуе пэпэсаўская прэса, каб заглушыць незадавальненьне работнікаў з прычыны гэтай дробнай падачкі, якую кинулі работнікам прамыслоўцы...

Чуткі аб зьменах у польскім урадзе.

Рад варшаўскіх газэт зьмясьціў весткі аб важных пераменах, маючых адбыцца ў польскім урадзе з прычыны спадку злотата. Быццам мае выйсьці ў адстаўку прэм. Грабскі, а навет зрачыся і становішча міністра скарбу.

Прэм'ерам быццам мае быць ваенны мін. ген. Сікорскі, з якім апошнія дні доўга канфэраваў „захварэўшы“ прэм'ер.

Як п. Грабскі, таксама і ген. Сікорскі, прырачаць у прэсе весткам, быццам яны радзіліся аб гэтай іменна ў справе. Пан прэм'ер дадае, што ён толькі яшчэ „распацаў вайну“ за польскую валюту і ня мае ніякіх прычын уцякаць з поля бою, дый што ён—зусім здаровы і толькі дзіўдзіцца, каму гэта патрэбна яго „хвароба“.

Зьмяншэньня выдаткаў на войска ня будзе.

Як ведама, прэм'ер меў доўгія размовы з мін. вайны Сікорскім у справе зьмяншэньня бюджэту ваеннага міністэрства, а перад усім—выдаткаў за ваенныя заказы заграўнацай, на што йдзе шмат „цвёрдай валюты“ няпольскай.

Цяпер афіцыйна публікуецца, што ніякіх абме-

жаваньняў выдаткаў на армію ў Польшчы ня можа быць і ня будзе. Прычына — Рапальская ўмова (між Нямеччынай і СССР).

Можна дадаць, што ў тым жа галоўна прычына спадку злотата.

70 мільёнаў золотых—для абшарнікаў!

Польскія абшарнікі пазычылі ад свайго ўраду аж 70 мільёнаў золотых, якія па загаду ўраду выплаціў ім Польскі Банк.

Цікава прыраўнаваць, а колькі-ж Банк гэны пазычыў сялянам?

Справа Мурашкі.

Акружны суд у Наваградку, паводле дамаганьня абаронцаў абвінавачанага Мурашкі, ня глядзячы на пратэст пракурора, пастанавіў адлажыць судовую расправу. На новую расправу мае быць, здаецца, выкліканы рад новых сьведкаў, — як ген. Гальер, паслы Союму: Пэрль (пэпэсавец), Строньскі і інш. — якія, паводле заявы абаронцы Мурашкі Шурлея, маюць „паглыбіць палітычны і ідэйны характар забойства“, выкліканага абурэньнем усяго польскага грамадзянства з прычыны выдачы праступнікаў Радам. На гэтае дамаганьне абароны прадстаўнік прыватнае пазвы жонак забітых Мурашкай Вечаркевіча і Багінскага заявіў, што, калі суд згодзіцца выклікаць гэтых сьведкаў абароны, тады праціўная старана патрэбуе выклікаць сьведкамі—найвышэйшых урадоўцаў Рэспублікі: п. Прэзыдэнта, прэм'ера і міністра справядлівасці, каб яны вылажылі на судзе матывы іх дзяржаўнага сумленьня, дараваўшага жыцьцё забітым Мурашкай і выдаўшага іх Радам. Во гэтыя найвышэйшыя ўрадоўцы — таксама прадстаўнікі польскага грамадзянства. Цікава, што пракурор, ня глядзячы на гучныя пратэсты абароны, павінен быў прызнаць законнасьць і слухнасьць гэтага дамаганьня прадстаўнікоў жонак забітых.

Заграўнацай.

Польска-літоўскія перагаворы.

31 жніўня ў Копэнгагене (у Даніі) распачаліся польска-літоўскія перагаворы ў справе транзыту па Нёмне і карыстаньні Польшчай портам Кляйпэдай.

З польскага боку ўпаўнаважаныя ведамы „урадавы сацыяліст“ пэпэсавец Л. Васілеўскі, з літоўскага боку — літоўскі пасол у Бэрліне Сідзікаўскас.

„Стан вайны між Літвой і Польшчай трывае“.

Старшыня літоўскай дэлегацыі на польска-літоўскую канфэрэнцыю, п. Сідзікаўскас, заявіў прадстаўніку бэрлінскай прэсы, што польска-літоўскія перагаворы—у справе тэхнікі выкананьня Кляйпэдакэй канвэнцыі — зусім ня спыняюць таго асноўнага факту, што Літва знаходзіцца ў стане вайны з Польшчай. Гэты ваенны стан трывае затым, што Польшча дагэтуль не зьявіла Літве належных ей і бяспраўна акупаваных Польшчай тэрыторыяў з сталіцай Літвы—Вільняй...

Новы плян ваеннай інтэрвенцыі ў СССР.

Паважны французскі кансэрватыўны журнал („Revue de deux Mondes“) зьмясьціў вялікі артыкул вядомага французскага адмірала Дэгюі, які дае падрабязна апрацаваны плян новай ваеннай інтэрвенцыі (паходу) ў СССР, у якой значная роль, зразумела, вызначана Польшчы...

Але радыкальная (урадовая!) і сацыялістычная прэса вельмі востра крытыкуе гэты праект і

на твары, якая выказвала глыбокую просьбу, умоўна казаў да мацеры Янка:

— Я ўсё роўна там не застануся, калі мяне туды сілаю завязуць. Уцяку, кіну... павешуся лепі, ці ўтапіюся, а ня ўслужу...— ужо з пагрозай дадаў ён.

— Як?! Ты мяне яшчэ страшыць уздумаў? Вось я табе дам — павешуся! Бяры андарак ды шапку і гайда назад! — узліўшыся да чырвані, крычала Палута.

Янка спужаўся мацеры і паслушна злез з полу, зьняў з кручка халацік ды шапку і, узьдзеўшы іх, паслушна выйшаў з хаты.

У дварэ сустрэў яго Сідар. Хапіўшы за руку Янку, ён жартліва сказаў:

— Кінь журыцца, нябожжа; пакуль жаніцца—загайца. Вось забывай усё, палязай на воз і паедзем.

Янка нічога не адказаў Сідару. Галодны ад учарашняга і аслаблі, але ня могшы папрасіць у мацеры есьці, ён пайшоў да возу і ўсеўся на мяшку з саламаю.

— Янка, Яначка! — радасна кінуўся да яго Хведарка, прыбегшы аднекуль і ўгледзеўшы брата на возе:—Вазымі й мяне з сабою, я хачу пад'ехаць—я так доўга не катаўся.

Янка нічога не адказаў і братку: ён мэрам і ня слухаў, што яму так рад і так шчыра сустрэў яго зусім нявінны ні ў чым Хведарка. Навет і вокам ня кінуў на яго — калі пакрыўджаны Хведарка адыйшоў ад возу, сеў на прызьбе і набочыўся.

Не зважаючы на дзяцей, Сідар каля пяці хвілін аб нечым пашаптаўся з Палутаю, а пасля—адвязаў каня і намеруўся ехаць.

— Бывай здарова, Палута!—сказаў Сідар да Палуты і паківаў галавою

— Бывайце здаровы, ягамосць Сідар...—да-

брадушна адказала Палута і сьледам дабавіла: — вы ўжо там не патурайце яму, ушчувайце добра, калі трэба; я яшчэ падзякую вам за гэта: Што з ім цырымоніі разводзіць!..

Сідар засьмяяўся і пагнаў каня. — Што-ж, Янка, засмуціўся? Баішся ехаць? Кінь нудзіцца!—абярнуўся ён да Янкі.

Янка маўчаў. Гурток цікавых дзетак, якія сабраліся вакол возу, а цяпер расступіліся і глядзелі, як той аддаляўся, крычалі ўсьлед Янку розныя выказы: „Вярніся, Янка, прывязі яблык, як пасьпеюць“. У грамадку дзяцей замяшаўся і Хведарка.

Палута-ж, толькі Сідар пагнаў каня, пакінула надворак і вярнулася ў хату. Усё, што здарылася з яе сыном—мэрам і ня было — адышло на задні плян.

Удачлівы заробатак і чародныя клопаты жыцьця нахлынулі ёй у голаў і запаланілі яе.

І толькі, спусьціўшы якую гадзіну—ужо пасьпеўшы натупацца, зьбегаць на рынак і вярнуцца назад, Палута выпадкова абярнулася думкамі да Янкі; абярнулася і тут-жа ўспомніла, што яна нічога не дала яму есьці. Палуту ахапіла мацерына пачуцьцё спагады да свайго дзіцяці, і яна тужліва прамовіла сабе:

„Ах, надзіва, наліха мне! Я-ж і перакусіць яму нічога не дала! Можна і сам ён нічога ня браў? Пэўна, што не. Пэўна, што галодным паехаў, небарака, бо што-ж ён мог знайсці? Ах, і прыгнала яго нядобрае, гэтага заразу Сідара!...“

Прайшоў цэлы тыдзень пасьля гэтага. Была нядзеля. Палута, заклапочаная штоднёвым жыцьцём і яго вымаганьнямі, ніразу і ня ўспомніла пра Янку: ня бачыла перад сабою і здавалася ёй, што малы спакойліва і памяркоўна нясе сваю службу. Але ў нядзелю зранку, зусім зьнянацку,

штосьць нейкае перавяло Палутіну думку на Янку: „А маладзец сыноч! Бадай, прыладзіўся і цяпер паслухмяна выпайнае службу. Не пашкодзіла, нябось, што ўшчунула добра“.

І толькі Палута выпусьціла гэту думку, як знадворку данёсься ў хату знаёмы голас:

— Палута-а! Палутка-а-а!

Палута ажно здрыганулася ўсёй постацьцю і мігам кінулася да вагна. Зірнула—і разам падалася назад, нібы яе хтось адпіхнуў. „Ізноў Сідар!“ прамігнула ў яе галаве палахлівая думка. А Палуде падумалася, што гэта ня думка, а няпрэтомны міжвольны выгук...

— Сідарка-а, чаго-о вы йзноў?! — праз які час стрэла яна Сідара, пераступаючага парог у хату.

— Я... я... і навет з дрэннаю весткаю... — з нарачытаю асьцярогаю, працягаючы рукі да Палуты, гаварыў Сідар.

— А што, што, што?! — ня могучы ўстаяць на нагах, запытала асавельм голасам Палута.

— Палута-а... Пша-а... супакойся-а... бедная... Твой Янка-сь... утапіўся-а... Вунь на возе яго целца... Ідем узяць... Учора вынялі з сажалкі... Толькі і знайшлі, што ўгледзелі недапледены кошкык на беразе...—казаў Сідар, ня могучы спыніцца ад горнасьці і спагады да кабеты.

Палута-ж ужо не магла нічога казаць: плач сьціснуў ёй сэрца да болі.

Сідар кінуўся да яе, каб падтрымаць, але і сам чуў, як калаціліся яго рукі й подем засьцілаў вочы...

А з усходняга канца мястэчка, праз тры дробных вакенцы, даносіўся ў хату гучны трызвон: то званілі на абедню. Цішна Гартны.

(„Трэскі на Хвалях“).

наагул усялякую думку аб новым паходзе на Рацею, прарочучы яму такі-ж крах, як і ў 1920 г.

Радавыя манэўры на польскай і румынскай граніцы.

19 жніўня пачаліся вялікія манэўры радавай арміі на польскай і румынскай граніцы. У манэўрах прымае ўчасьце 500.000 войска.

Францускія Аб'яднаныя Прафэс. Саюзы — за паразуменьне з камуністамі

Агульны кангрэс Генаральнай Фэдэрацыі Працы (Аб'яднаныя Прафэс. Саюзы) 2784 галасамі проці 1500 пастанавіў пачаць перагаворы з камуністычнымі Праф. Саюзамі аб аб'яднаньні ўсіх прафэсіянальных саюзаў.

Як ведама, англіійскія прафэс. саюзы ўжо вырашылі тое-ж пытаньне — на карысьць аб'яднаньня.

Француская нота Нямеччыне.

Нарэшце Нямеччына атрымала францускую ноту, важным для Нямеччыны практычным вынікам якой будзе перадусім тое, што гэтая нота... будзе, можа, апошняй... Палітыка Пуанкаре, паводле якой з пабітай Нямеччынай Антанта размаўляла толькі праз пісаньня ноты, рэдагаваньня ў „стылю вайсковай казармы“, скончылася, можа, ужо назаўсёды. Паўтараючы, больш „дзі прызваітасьці“, гучныя словы аб нязломнасьці і нязменнасьці падставаў сваёй палітыкі (Версальскі Трактат, саюзныя дагаворы і ўваход Нямеччыны ў Лігу Народаў без прывілеяў), Францыя прапануе сазыў 2 канфэрэнцыяў: спярша экспертаў-юрыстаў, якія падгатуць матэрыял, а пасля — міністраў заграічных спраў, якія ўжо больш аўтарытэтно разгледзяць усе спрэчкі між Нямеччынай і саюзнікамі справы... На гэтых канфэрэнцыях прадстаўнікі Нямеччыны сядуць, як зусім роўныя і паўнапраўныя, за агульным стол з антаіцкімі...

Нямецкі ўрад, падзякаваўшы за вельмі вельмі стыль (характэрна!) францускай ноты, вельмі стрымана прыняў пакуль-што толькі прапазыцыю аб скліканьні бліжэйшай канфэрэнцыі экспертаў-юрыстаў...

„Камуністычная змова“ ў Англіі.

Адна з англіійскіх газэт дае сэнсацыійную вестку аб выкрыцьці паліцыяй шырока пашыранай „камуністычнай змовы“, якая мае мэтай прапаганду ў арміі і флэце.

Пагроза забастоўкі чыгуначнікаў у Англіі

Упраўленьне ўрадавых чыгунак і ўласнікі вельмі чысленых прыватных чыгунак у Англіі заявілі, што ня могуць „працаваць“ пры сучаснай высокай плаце працаўнікаў... З свайго боку працаўнікі заявілі, што ня згодзяцца на паніжэньне платы, пагражаючы інакш забастоўкай. На выпадак апошняй прафэсіянальны саюз чыгуначнікаў сабраў ужо 10 міліёнаў даляраў.

Работніцкая салідарнасьць.

Аўстэралійскія работнікі пастанавілі грашыма падтрымаць бастуючых таварышаў у Англіі.

Адмова ў пазыцы Румыніі.

На стараньні Румыніі пазычыць у Амэрыцы 2 міліёны даляраў Амэрыка адказала адмовай, заявіўшы, што няма ніякіх гарантыяў таго, каб румынская валюта магла калісь стабілізавацца.

Нямеччына і Аўстрыя.

Нямецкая прэса з трыумфам піша, што Англіі ўдалося зламаць спраціўленьне Францыі ў справе злучэньня Аўстрыі з Нямеччынай. З гэтай весткай згаджаецца раптоўны выезд старшыні нямецкага парляманту з 40 пасламі і 400 сябрамі Аўстра-нямецкай Лігі ў Вэну — дзеля ўчасьця ў вялікай маніфэстацыі з лэўзунгам злучэньня абодвух нямецкіх краёў. Пасьля мітыngu старшыня парляманту едзе проста ў Парыж, а адтуль у Амэрыку — дзеля агітацыі на карысьць гэтага злучэньня.

Вельмі магчыма, што пасьля першай „раты пасьляваеннай кантрыбуцыі“ — коштам Польшчы, другую рату „адшкадаваньняў“ на карысьць пераможаных пераможцы заплоцяць якраз Аўстрыяй. — Бо гэтак — для іх найтаньней!

Націск Нямеччыны на Аўстрыю.

Нямецкая прэса вельмі востра выступае проці Аўстрыйскага ўраду, які, дазваляючы ў часе польска-нямецкай эканамічнай вайны ўвоз польскага вугальля, тым самым становіцца на бок Польшчы... Трэба ведаць, насколькі Аўстрыя эканамічна залежна ад Нямеччыны, ня гледзячы на ўсю процінямецкую палітыку апякункі Аўстрыі — Лігі Народаў, каб зразумець, што заклік нямецкай прэсы да рашучага націску на аўстрыійскі ўрад ня можа прайсьці дарма.

„Перамога ў працягу 10 дзён“.

Пабіты і ганебна выгнаны з Марокка Абд-Эль-Крымам гішпанскі дыктатар Прыма дэ-Рывэра заявіў у радзе сваіх міністраў, што „перамога рыфэнаў у працягу 10 дзён“.

Ён забыўся дадаць, што вядзе вайну ўжо каля 3 гадоў.

Дадаў, відаць, духу саюз з „дэмакратычнай Францыяй“...

Адозва францускіх камуністаў да марокксай арміі.

Францускія камуністы апублікавалі ў сваёй прэсе адозву да марокксай арміі, заклікаючы яе да самавольнага спыньня вайны і братаньня з рыфэнамі. Усіх работнікаў у краі адозва заклікае да 24 гадзіннай забастоўкі пратэсту проці вайны.

Рэзультаты францускай „перамогі“ ў Сьрыі.

Англіійскія газэты даносяць, чаго каштавала ўжо Французам паўстаньне ў Сьрыі, якое урад „скромна“ называе „нязначным мясцовым бунтам“.

Усяго забітых францускіх жаўнераў — 2.000, з іх 23 афіцэры. Апрача таго, дзесьці ўзялі ў французав з бою 11 вялікіх гарматаў, 30 кулямэнтаў і вялікую лічбу набояў. Лязарэты ў Дамаску і Бэйруце перапоўнены раненымі. З адабраных гарматаў дзесьці абстрэліваюць вельмі важную францускую крэпасць Суэду, якая зусім адрэзана ад францускай арміі. Французы перакінулі ў Сьрыю вельмі значную падмогу — каля 12.000 жаўнераў. Дык, відаць, „бунт“ — не на жарты!

Заняцьце друзамі Дамаску.

Найвялікшае места Сьрыі Дамаск — заняты паўстанцамі... Гэтую вестку (праўда з агаворкамі) зьмяшчае афіцыйна само францускае агенцтва... Францускія войскі з вялікімі стратамі пакінулі места...

Як бачым, „бунт“ у Сьрыі можа каштаваць Францыі мо' яшчэ даражэй, як у Марокко.

Паўстаньне ў паўдзённай Афрыцы.

Проті бэльгійскай улады выбухла паўстаньне ў адной мясцовасьці на бэльгійскіх абшарах паўдзённай Афрыкі. Зусім неспадзявана паўстанцы напалі на бэльгійскіх паліцыянтаў. Шмат забітых і раненых. З галоўнага места бэльгійскай калёніі высланы сільныя ваенныя атрады, каб задушыць паўстаньне...

Ізноў вагабіты.

Паўстаньне вагабітаў проці англіійскага панаваньня ў Арабіі, пасьля значнага перарыву, унавілася.

Як ведама, вагабіты, суровае ваяўнічае племя, паставілі сабе мэтай ня толькі нацыянальна аб'яднаць і палітычна вызваліць Арабію, але і спыніць уладу мусульманскага духавенства, якое падтрымоўвае панаваньне прадаўшыхся англіійцам арабскіх „каралёў“.

Дзеля таго вагабіты ізноў акружылі духоўную сталіцу.

Усясьветны кангрэс нэграў.

На 25 кастрычніка ў Чыкаго (ў Амэрыцы) склікаецца кангрэс нэграў з усіх краёў. Тэлеграма кажа, што ў запрашэньнях на кангрэс ясна гаворыцца, што кангрэс склікаецца на пачыну бальшавікоў.

ХРОНІКА.

У „двуязычных школах“. Міністэрства асьветы выдала загад, каб у двуязычных польска-беларускіх школах палова гадзін заняткаў адбывалася папольску, палова пабеларуску.

Дзіўнае разьдзяленьне. Хаця агульна прызнана карыснасьць супольнага ўзгадаваньня хлапцоў і дзяўчат у пачатковых школах, польскія школьныя ўлады пастанавілі „вярнуцца да старыны“ і аддзяліць хлапцоў ад дзяўчат. У сьлетнім годзе ў Вільні такі падзел на мужчынскія і дзявоцкія абыйме 30 пачатковых школ.

Тані вярнуўся! Пан куратар Гонсёровскі, „фальварак“ якога аскандаліўся бяспрыкладным раскраданьнем скарбовых грошы і поўнай дэмаралізацыяй школьнае моладзі, — пасьля колькімесячнага „адпачынку“, каб даць грамадзянству супакойца і забыцца аб крываваых ахвярах школьнага рэжыму ў вільніскім округе, — вярнуўся ізноў у Вільню і, як-быццам нічога ня было, прыступіў да далейшага выпраўленьня сваіх абавязкаў.

Няўжо-ж грамадзянства, якому была абяцана зьмена куратара, будзе далей спакойна глядзець, як калечаць школьную моладзь?!

Рэлігійная „толеранцыя“ у Вільні — на ўсе бані! Польскі ўрад аддаў „новапазысканам“ для Рымскага Папы б. праваслаўнаму архім. Піліпу б. Андрэюўскую царкву ў Вільні — дзеля багаслужэньняў і мае адкрыць для яго яшчэ і школу, у якой, апрача „піліпавай навукі“ будуць цёпла трымаць і салодка карміць тых праваслаўных дзяцей, якіх бацькі згодзяцца „перавярнуць“ на „піліпаву веру“.

Але, відаць, дзеля таго, каб утрымаць „раўнавагу“ у ўслаўленай польскай „толеранцыі“, — па загаду п. мін. Рачкевіча адчынена нядаўна запячатаная царква так-званай „сэкты сэн. Багдановіча“...

Адным словам — у часе кангрэсу ўсіх пэркваў у Штокгольме, на якім пэўне-ж не маўчалі аб царкоўнай палітыцы польскага ўраду — раптам зацьвіла ў нашай Вільні, ды і на ўсе бакі — рэлігійная „толеранцыя“...

Перапісь насяленьня ў Віленшчыне. Міністар Унутр. Спраў загадаў, каб у дзень 31 сьнежня была зроблена перапісь усяго насяленьня Віленскага Округу. З перапісі выключаны будзе толькі Браслаўскі павет і былы нейтральны польска-літоўскі пояс.

Забастоўка кравецкіх работнікаў. Год назад кравецкія работнікі зрабілі з сваімі гаспадарамі ўмову, што ім будуць выплачваць іх заробтак у далярах Пакуль золты стаяў на мейсцы, дык работнікі не пратэставалі. што выплата адбывалася ў золтых, паводле афіцыйнага курсу даляра. Але, як золты пахіснуўся, работнікі патрэбавалі платы ў далярах, ці па фактычнаму, а не афіцыйнаму курсу ў золтых. Гаспадары адмовіліся. У выніку гэтага работнікі забаставалі. Забастоўка трывае ўжо два тыдні.

26 жніўня ўлада зачыніла віленскі аддзел праф. саюза кравецкіх работнікаў — за „антыпавястковую дзеяльнасьць“...

Абвінавачаньне ў шпіёнстве. Уначы з 25 на 26 жніўня палітычная паліцыя Вялейскага павету заарыштавала Яна Грыновіча і Мацея Войтовіча, вінаваціўчы іх у шпіёнстве на карысьць Масквы.

Пасьля арышту — ў бальніцу! „Slow“ друкуе гэтую тэлеграму з Варшавы:

Палітычная паліцыя ў Бярэсці над Бугам атрымала вестку, што мясцовыя камуністы арганізуюць вулічныя дэманстрацыі на знак пратэсту проці казыні Ботвіна, Гюбнэра, Кневскага і Рутковскага. Дык падвоілі чуйнасьць, у выніку чаго арыштаваны трое камуністаў, якіх адвезьлі ў бальніцу, бо яны паранены ў часе пагоні...“

Бязглуздая ілжа. „Slow“ у нумары з 27 жніўня надрукавала стацыю К. Сьмрочынскага (псеўданім) „Беларусы ў Латвіі“, дзе даволі правільна дало абраз культурнае працы латвійскіх беларусаў і перасьледаваньня іх. Прызнаемся, нам навет дзіўна было чытаць у абшарніцкай газэце праўду аб беларусах. Але назаўтрае рэдакцыя абвясціла, што гэтую праўду яна дапусьціла праз недагляд!

Мы таксама так думаем.

Затое „Slow“ ў нумары з 28 жніўня „паправілася“ і надрукавала агідную хлусьню аб беларусах у Латвіі — у стылю „самога“ Обста!

Відаць, уплывы Обстаў крапчэюць у „Slow“ з кожным днём...

Паштовая скрынка.

Атрымана ад:—С. Мазурка, кс. А. Ромшы, Аляксандра Шэўчука, Яна Сліжа, Яна Гардзеічыка, Зьмітра Рафаловіча, Уладзіміра Каляды, М. Тымашэвіча, П. Ярашэвіча — па 2 зл.

Ад:—Клеманса Грымугы — 3 зл.

Ад:—Я. Ганэцкага, Міхала Бабіло, Рыгора Савоша — па 4 зл.

Ад:—Мікалая Жыбуртовіча і Ар. Буські — па 5 зл.

Ад:—Сэрафіма Татарына — 8 зл.

БЕЛАРУСКІ ІНТЭРНЭТ

на дагодных варунках прымае
хлапцоў-вучняў.
Адрэс: Зарэчча, Полацкая № 4. п. 10.

Беларусы!

Усе беларускія кніжкі,
паперу, сшыткі

і усе пісьменныя прылады

Купляйце толькі ў Беларускай Кнігарні ў Вільні, Завальная вул. № 7.